

Asia: VN/5448/2025

Luonnos valtioneuvoston asetukseksi sakon täytäntöönpanosta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002) säädetään sakon ja useiden muiden julkisoikeudellisten saatavien täytäntöönpanosta. Laki koskee erilaisia rikosoikeudellisia saatavia kuten sakkoa, rikesakkoa, menettämisseuraamusta tai rikosuhrimaksua. Lain nojalla peritään kuitenkin myös hallinnollisia seuraamusmaksuja ja erilaisia korvauksia. Viime vuosina on säädetty lukuisista uusista hallinnollisista seuraamusmaksuista, joista määrällisesti merkittävin on liikennevirhemaksu. Rahamääräisten saatavien perinnän lisäksi laissa säädetään sakon muuntorangaistus-menettelystä ja menettämisseuraamusten täytäntöönpanosta.

Hallitus antoi eduskunnalle esityksen laiksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 5/2025 vp). Eduskunta on hyväksynyt ehdotetut lait ja niiden on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2026. Esityksessä ei ehdoteta sisällöllisiä muutoksia lain soveltamiseen näiden saatavien ja muiden seuraamusten täytäntöönpanossa. Soveltamisalan piiriin lisättäisiin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 54 §:ssä tarkoitettu järjestyssakko. Lakia täsmennettäisiin myös siten, että se kattaisi kaikki kansainväliseen täytäntöönpanon siirtoon liittyvät säännökset.

Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanomenettelyn selkeyden ja eri seuraamusmaksujen täytäntöönpanossa noudatettavien säännösten yhdenmukaisuuden kannalta ei ole perusteltua, että Oikeusrekisterikeskus panee täytäntöön osan hallinnollisista seuraamusmaksuista sakon täytäntöönpanosta annetun lain nojalla ja osan verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain nojalla. Esitystä valmisteltaessa on selvitetty myös muiden viranomaisten täytäntöön pantavaksi kuuluvia hallinnollisia seuraamusmaksuja. Valmistelussa on katsottu, ettei tällaisten seuraamusmaksujen täytäntöönpanoa ole perusteltua siirtää sakon täytäntöönpanosta annetun lain soveltamisalaan, vaan täytäntöönpanovastuu on perustelluinta säilyttää nykyisellään. Maksujen määrä on myös huomattava ja täytäntöönpanotehtävien siirtäminen Oikeusrekisterikeskukselle edellyttäisi lisäresursseja. Eräiden esityksessä lueteltujen maksujen täytäntöönpano siirrettäisiin

kuitenkin sakon täytäntöönpanosta annetun lain soveltamisalaan ja Oikeusrekisterikeskuksen tehtäväksi. Muutosten vuoksi muutettaisiin myös lakeja, joiden nojalla kukin seuraamusmaksu määrätään. Laeista kumottaisiin sakon täytäntöönpanosta annetun lain kanssa päällekkäinen sääntely.

Sakon täytäntöönpanosta annetun lain 54 §:n nojalla on annettu valtioneuvoston asetus sakon täytäntöönpanosta (789/2002). Asetuksessa säädetään muun muassa viranomaisten välisistä ilmoitusvelvollisuuksista.

Asetukseen ehdotetut muutokset täsmentäisivät viranomaisten välisiä ilmoitusvelvollisuuksia sekä erityisesti niitä tietoja, joita viranomaisten tulee antaa sekä maksuvelvolliselle että toisille viranomaisille seuraamusten täytäntöönpanon eri vaiheissa.

Voimassa olevan sakon täytäntöönpanosta annetun asetuksen 28 §:n mukaan, Oikeusrekisterikeskuksen on valtioneuvoston oikeuskanslerin antamien ohjeiden mukaisesti lähetettävä oikeuskanslerille kuukausittain rangaistusten tuomitsemisen ja täytäntöönpanon valvontaa varten tarvittavat ratkaisuilmoitusten jäljennökset. Kyseinen säännös ehdotetaan kumottavaksi, koska perustelujen mukaan pykälässä tarkoitettua ratkaisujen lähettämistä ei ole tehty vuosiin ja käytännössä oikeuskansleri voi tiedonsaantioikeutensa nojalla pyytää laillisuusvalvonnassa tarvitsemiaan ratkaisutietoja ja valtakunnansyyttäjä voi valvoa rangaistumääräysten sisältöä suoraan oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta. Säännökset ovat siten esityksen mukaan tarpeettomia ja ne kumottaisiin.

Oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin nojalla oikeuskansleri tarkastaa rangaistustuomiot, joita koskevia ilmoituksia erikseen säädetyn tavoin lähetetään oikeuskanslerinvirastoon.

Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (tiedonhallintalaki) 23 §:n mukaan, viranomainen voi avata katseluyhteyden toiselle viranomaiselle tietovarannon sellaisiin tietoihin, joihin katseluoikeuden saavalla viranomaisella on tiedonsaantioikeus. Sen lisäksi, mitä 4 luvussa säädetään, edellytyksenä katseluyhteyden avaamiselle on, että 1) katselumahdollisuus on rajattu vain yksittäisiin hakuihin, jotka voivat kohdistua tiedonsaantioikeuden mukaisesti tarpeellisiin tai välttämättömiin tietoihin; sekä 2) tietojen hakemisen yhteydessä selvitetään tietojen käyttötarkoitus. Viranomaisen on toteutettava katseluyhteys siten, että katseluyhteyden mahdollistava tietojärjestelmä tunnistaa automaattisesti poikkeavan tietojen hakemisen.

Oikeuskanslerinvirasto on aikaisemmin tehnyt rangaistusten tuomitsemisen ja täytäntöönpanon valvontaa sakon täytäntöönpanosta annetun valtioneuvoston asetuksen 28 §:n säännöksessä kuvatun menettelyn mukaisesti. Oikeusrekisterikeskus on avannut oikeuskanslerinvirastolle katseluyhteyden tietovarantoon oikeuskanslerille kuuluvan laajan tiedonsaantioikeuden perustuslain 111 §, oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin ja tiedonhallintalain 23 §:n perusteella.

Perustuslain 111 §:ssä on säädetty oikeuskanslerille laaja tiedonsaantioikeus, joka oikeuskanslerin tulkinnan mukaan kattaa muun muassa oikeuden saada katseluyhteys viranomaisten tietovarantoon ja käsitellä siellä olevia henkilötietoja. Oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaista rangaistusten tuomitsemisen ja täytäntöönpanon valvontaa tehdään nykyään tiedonhallintalain 23 §:n nojalla muodostetun käytännön perusteella, eikä sakon täytäntöönpanosta annetun asetuksen 28 §:n mukainen menettely vastaa nykykäytäntöä. Asetuksen 28 § on siten oikeuskanslerin laillisuusvalvonnan kannalta tarpeeton ja kumottavissa.

Perustuslain 111 §:ssä taattu oikeuskanslerin tiedonsaantioikeus sisältää muun muassa oikeuden saada katseluoikeus viranomaisten tietovarantoihin eikä sitä voida rajoittaa perustuslakia alemman tasoisella sääntelyllä tai tietovarantojen ja niitä hallinnoivien viranomaisten teknisillä ratkaisulla. Oikeuskanslerin tiedonsaantioikeus rangaistusten tuomitsemista ja täytäntöönpanon valvontaa varten ja sitä varten tarvittavien ratkaisuilmoitusten jäljennösten toimittaminen tulee toteutua oikeuskanslerin harkitsemassa laajuudessa ja myös riippumatta mahdollisista tietojärjestelmämuutoksista.

Pimiä Maarit

Oikeuskanslerinvirasto - Apulaisoikeuskansleri Mikko Puumalainen